
Ungdoms bruk av rusmidler

AKTUELT I FORENINGEN

LISBET T. KONGSVIK

lisbet.kongsvik@legeforeningen.no
Samfunnspolitisk avdeling

– Bruk av rusmidler i ung alder kan gi betydelig langtidsvirkninger som psykose og problemer med konsentrasjon og læring, sier Jørg Mørland.

RUSBEHANDLING: Ingebjørg Fahre og Jørg Mørland mener det er viktig å fordype seg mer i oppdagelse og behandling av ruslidelser hos barn og unge. Foto: Lisbet T. Kongsvik

Mørland er spesialist i klinisk farmakologi og professor emeritus ved Senter for rus- og avhengighetsforskning. På årets BUP-dager, der over 100 barne- og ungdomspsykiatere var samlet, ble det stilt spørsmål ved om unge hjerner er ekstra utsatt for virkningen av rusmidler.

Drikker mye når de først drikker

En undersøkelse fra 2012, viser hvordan norsk og europeisk ungdom forholder seg til rus. Ungdommene ble spurt om de har røyket sigaretter, drukket alkohol, drukket seg full, brukt illegale stoffer, brukt beroligende stoffer uten forskrivning eller har sniffet de siste 30 dagene.

– På alle disse punktene ligger Norge lavere enn ellers i Europa. Det er kun på ett punkt norsk ungdom skiller seg ut; de drikker mye når de først drikker, sier Mørland.

Binging redusert

En statistikk fra Folkehelseinstituttets rapport *Alkoholbruk og ungdom* fra 2018 er litt mer optimistisk. Den viser at sporadisk stordriking, såkalt «binge drinking» blant ungdom i 15–16-årsalderen har gått noe ned. Binging vil si inntak av minst fem alkoholenheter ved samme anledning.

– Hvis dette er riktig, så er det bra. Vi vet jo aldri hvor ærlige svarene i en slik undersøkelse er, men vi håper og tror det er riktig, sier Mørland og legger til:

– Vi har en drikkealder i Norge på 18 år, men allikevel sier 50 prosent av 15–16-åringene at de har drukket seg fulle den siste måneden. Man kan jo spørre seg hvor godt vår aldersgrense for alkohol overholdes, spør Mørland.

Han forklarer at jo yngre man er ved drikkestart og ved tidsavgrenset, intensivt konsum, jo større er sjansen for funksjonsendringer. EEG (elektroencefalografi) og fMRI (funksjonell magnetresonansavbildning) viser negative virkninger som har vært tolket som tidlig aldring av hjernen.

Kan hemme innlæring

Når det gjelder cannabisbruk blant 15–16-åringene, så ser man at bildet er noe mer uklart. Sju prosent sier de har benyttet cannabis, mens to prosent har brukt det de siste 30 dagene.

– Så det er ikke tvil om at vi har en cannabisbrukende ungdom, understreker Mørland.

Rusmidlers effekt på ungdomshjernen, viser seg å ha mer betydelige langtidsvirkninger enn tidligere antatt.

– Vi vet at enkelte rusmidler, så lenge de er til stede i hjernen, påvirker innlæring. Selv en uke etter siste dose, kan man spore virkninger i hjernen av stoffer med lengst halveringstid. Dette kan være kognitivt reduserende, sier han.

Kan føre til psykose

Mennesket får hele tiden inn mange sanseinntrykk via syn og hørsel. Hjernen er utstyrt med et filter som kan redusere alle disse inntrykkene, og vi har mulighet til å øke eller senke denne filtreringskapasiteten.

– Dette kan illustreres ved at hvis du sitter på en restaurant hvor det er mye støy rundt deg, så kan du klare å filtrere ut støyen og holde den ute slik at du kan jobbe konsentrert med for eksempel å skrive eller å lese. De fleste kan slå på dette filteret, men i varierende grad, sier Mørland.

Han forklarer at noen rusmidler har evnen til å blokkere dette filteret. Det gjelder spesielt sentralstimulerende stoffer som amfetamin, cannabis og andre nyere stoffer. Man får ikke slått på filteret og sanseinntrykkene strømmer ufiltrert til hjernebarken. Dette kan føre til psykosesymptomer.

– Disse stoffene, ved å virke på forskjellige reseptorer i hjernen, gjør at vårt ubevisste ønske om å slå på filteret ikke virker og dermed raser sanseinntrykkene på. Det gir en svikt i vår evne til å begrense sanseinntrykkene som kommer til hjernen. Skjer dette med lengre varighet, så kan psykoselignende situasjoner oppstå. Mange mener at dette er endringer som også kan registreres ved tidlig schizofreni, forklarer Mørland.

Rusbehandling av barn

En ressursgruppe nedsatt av Legeforeningens sentralstyre bestående av representanter fra fem fagmedisinske foreninger, blant annet Norsk barne- og ungdomspsykiatrisk forening, har utarbeidet en rapport om rus og psykiatri.

Barne- og ungdomspsykiater Ingebjørg Fahre var til stede på BUP-dagene. Hun peker på at i denne rapporten kommer det frem at vi innen BUP-feltet bør fordype oss mer i rusbehandling av barn og unge.

– Altså bør vi utvide kompetansen vår. Et viktig hovedpunkt i rapporten er at vi bør fokusere mer på oppdagelse og behandling av ruslidelser, sier Fahre.

Publisert: 9. september 2019. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 20. juni 2026.